

Tollbamondás

Lotz János a *Das ungarische Sprachsystem* című fő művét 1936 és 1939 között írta stockholmi oktatói tevékenysége során. A német nyelven megjelent magyar nyelvtana sok szempontból ma is jól használható. A hatvanas években maga Lotz a Magyar Nyelvtudományi Társaságban tartott előadásában könyvéről többek között ezt mondta: „A könyv a magyar nyelv tisztán tudományos leírásának készült, de azt a pedagógiai elgondolást is képviseli, hogy a nyelvtanításban csak nyelvészetiileg is helyes ismereteket szabad és lehet sikerrel tanítani.”

Lotz az elvi szempontok közül külön kiemelt hármat:

1. A könyv a klasszikus nyelvi koncepciót, a forma és jelentés kettősségét következetesen alkalmazta.
2. A formai kifejezés elemzésében a beszéd mellett az írás egyenrangú szerepet kapott.
3. Elvetette a fonológiának és a fonetikának a strukturalisták által hangsúlyozott szembenállását.

Végül megjegyezte, hogy Magyarországon a könyvnek semmi visszhangja nem volt.

Lotz könyve meglepően modernnek tűnik, főleg(,) ha szembeállítjuk a néhány évtizeddel később megjelent akadémiai nyelvtanunkkal, amely címben ugyan utal a nyelvi rendszerre, de ez a rendszer a nyelvtanban alig-alig érhető tetten.

Útmutató a tollbamondáshoz

Írjuk fel a táblára: *Das ungarische Sprachsystem* (kiejtése: dász ungarise spráhszüsztém)

Először olvassuk el végig a szöveget, utána egy teljes mondatot olvassunk fel, majd kisebb egységekben diktáljuk le! A bekezdések helyét mondjuk meg! A végén újra olvassuk el az egész szöveget!

A 3 pontból álló részhez:

Mondjuk el a tanulóknak, hogy jelöljék számozással ezt a három mondatot, és kezdjék mindhármat új sorban!

Annyi ideig tart a tollbamondás, amíg minden diák végez.

1. Igaz vagy hamis az állítás? A szöveg alapján értékeld az állításokat!

5/

- a) 17 évvel a stockholmi előadás után magyarul megjelent Lotz tanulmánya. **hamis**
- b) A mordvin nyelv szavai szótagolhatók. **igaz**
- c) Lotz és Jakobson közösen kutatták a mordvin költészetet. **igaz**
- d) Öt nyelvészeti alkotóelemet azonosít a szerzőpáros a versekben. **igaz**
- e) Lotz szerint a verssor teljesen egyedi alkotóeleme a műnek. **igaz**

2. Tedd igazzá az állítást, fejezd be a mondatot!

4/

Húzd alá az állításnak megfelelő elemet!

A teljes szöveg tartalmaz/nem tartalmaz néprajzi elemet, mert **a mordvin népviseletről egy képet tartalmaz.**

A két szerző tanulmányát 1968-ban/1972-ben kiadták, hogy **magyarul is megjelenhessen.**

3. Azonosítások

5/

A felsorolt elemek közül melyek azok, amelyek azonosíthatók egymással? Egy elem kimarad.

szöveg „egész” szegmentum verstan öt nyelvi összetevő ütem
nyelvészeti alkotóelemek módszerváltás strukturális elemek és szabályok

A párokat a táblázat egy-egy cellájába írástok!

szöveg - egész	szegmentum - ütem
nyelvészeti alkotóelemek – öt nyelvi összetevő	verstan – strukturális elemek és szabályok

Kimaradt: módszerváltás

4. Válaszolj a kérdésekre!

6/

Alkalmazható a Jakobson-Lotz-féle verstan a magyar versekre? igen **nem** (Húzd alá a megfelelőt!)

Mert **a felsorolt nyelvi összetevők a magyar nyelvben is szerepelnek.**

Mi lehet a szegmentum szó jelentése? rész **elkülönítés** (Húzd alá a megfelelőt!)

Mert **az ütem helyett kezdte használni, és az a verssor része. Az elkülönítés az a szegregáció.**

Lotz a verstana megalkotásakor inkább? nyelvész vagy irodalmár (Húzd alá a megfelelőt!)

Mert **elsősorban nyelvi szerkezeteket, elemeket vizsgál a kiindulásként.**

1. A következő szöveg hemzseg a helyesírási hibáktól. Írd le az írást helyesen! A pontszám nem a hibák számát jelzi.

15/

A Tisza-tó

A Tisza-tó hazánk második legnagyobb állóvize. Mesterséges eredetű. A tározó létrehozásának legfontosabb oka a Tisza folyón érkező árhullámok által hozott víztöbblet tárolása, s ezáltal a térség árvízmentesítése volt. A tó feltöltése 1978-ban fejeződött be. Azóta változatos növény- és állatvilág talált benne otthonra. Területe a Hortobágyi Nemzeti Park kezelésében áll. A tó és környéke mára igazi turistaparadicsommá nőtte ki magát. A strandolás, túrázás, biciklizés és horgászat mellett a vízi sportok kedvelői is jól érezhetik magukat itt. A tó akár egyhetes pihenéshez is remek célpont, éppen ezért sokan évről évre visszatérnek ide élvezni a természet közelségét.

Minden egyes helyesírási, illetve másolási hibáért 1 pontot vonjunk le az összesen adható 15-ből.

2. Egészítsd ki a következő szavakat, szókapcsolatokat i vagy í betűvel!

14/

íratlan törvény, dolgozatíratás, beiratkozás, beíratás, utóirat, írkál, írnok, író (tejtermék), írka, írogat, színes írón, íromány, írószer, íróka

3. Válaszd el minden lehetséges helyen az alábbi szavakat!

5/

am-bi-va-lens

lajst-ro-mo-zó

tal-pa-lat-nyi

vagy-is

a-szim-met-ri-kus

4. Írd a táblázat utolsó oszlopába a helyesen írt forma betűjelét! Ha mindkét alak helyes, mindkét betűt tüntesd fel, ha mindkettő helytelen, 0-val jelöld!

10/

A	B	
eksztázis	bokszol	A, B
benső	fenséges	A, B
kijjebb	lejjebb	A, B
nyersség	frissesség	A, B
ózsdi	mennyegző	0
akvarel	kvertett	B
afelé	effajta	A, B
konektor	ventilátor	B
sakk-kör	orrepedés	A
közömbös	szekfű	A

5. Írd le helyesen az alábbi kifejezéseket, majd add meg képzős változatukat!

16/

	Alapforma	Képző	Képzős alak
madáchszínház	Madách Színház	-i	Madách színházi
szentannató	Szent Anna-tó	-i	Szent Anna-tavi
keletipályaudvar	Keleti pályaudvar	-i	Keleti pályaudvari
feketetulipáncukrászda	Fekete Tulipán cukrászda	-i	Fekete Tulipán cukrászdai
somogyidombság	Somogyi-dombság	-i	somogyi-dombsági
azest (folyóiratcím)	Az Est	-beli	Az Est-beli
szentimrehercegutca	Szent Imre herceg utca	-i	Szent Imre herceg utcai
kossuthdíj	Kossuth-díj	-s	Kossuth-díjas

Összesen: 60 pont

Elért pontszám: _____